

Woodwind Instruments Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music.

Scientific interest: personalities of outstanding figures in the conducting art of Ukraine; improvement of conducting training in institutions of higher artistic education.

KASIANOV Valentin – Senior Lecturer at the Department of Instrumental and

Performing Skills Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Scientific interest: innovative methods of orchestral and ensemble performance; popularization of Ukrainian instrumental music.

Стаття надійшла до редакції 09.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 20.05.2025 р.

УДК 378.147:37.011.3-057.87]:001.895

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-201-207

МИХАЛЮК Алла –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0452-1260>
e-mail: a.mykhaliuk@kubg.edu.ua

МИХАЛЮК Ілона –

кандидат біологічних наук, доцент,
старший викладач кафедри біології,
екології та методик їх навчання
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0452-1260>
e-mail: a.mykhaliuk@kubg.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються теоретико-методологічні засади формування готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності як однієї з ключових складових їхньої професійної підготовки. Звертається увага на актуальність проблеми в умовах трансформаційних процесів у сфері освіти, необхідності впровадження інноваційних підходів до навчання, а також посилення вимог до творчості, мобільності та гнучкості майбутнього вчителя. Проаналізовано сутність поняття «готовність до інноваційної діяльності», окреслено його структурні компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та творчо-продуктивний), а також педагогічні умови ефективного формування означеної якості. Визначено, що провідну роль у процесі формування готовності здобувачів вищої освіти до інноваційної педагогічної діяльності відіграють особистісна мотивація до саморозвитку, позитивне ставлення до нововведень, готовність до професійного ризику та експериментування. Особливу увагу приділено характеристиці освітнього середовища, яке має сприяти розвитку інноваційного потенціалу студентів, стимулювати їхню креативність, ініціативність, критичне мислення, здатність генерувати нові ідеї та впроваджувати їх у практику. Автор підкреслює важливість впровадження сучасних педагогічних технологій, методів проблемного та проєктного навчання, інформаційно-комунікаційних засобів, які дозволяють сформувати в здобувачів вищої освіти компетентності, необхідні для здійснення інноваційної педагогічної діяльності. Зроблено висновок, що формування готовності до інноваційної педагогічної діяльності має відбуватись системно, поетапно, з урахуванням особистісних особливостей кожного здобувача освіти та специфіки педагогічної спеціальності. Матеріали наукової статті можуть бути використані у процесі модернізації професійної підготовки педагогів, зокрема в освітніх програмах педагогічних спеціальностей, а також для розробки тренінгових курсів, семінарів, модулів з інноваційної педагогіки.

Ключові слова: інноваційна діяльність, професійна підготовка, інноваційна компетентність, готовність до інноваційної педагогічної діяльності, здобувачі вищої освіти, педагогічна творчість, освітнє середовище, майбутні педагоги.

MYKHALIUK Alla –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Educology and
Psychological-Pedagogical Sciences
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0452-1260>
e-mail: a.mykhaliuk@kubg.edu.ua

MYKHALIUK Ilona –

PhD in Biology, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Biology, Ecology, and
Teaching Methods
of the Kremenets Regional
Humanitarian-Pedagogical Academy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0452-1260>
e-mail: a.mykhaliuk@kubg.edu.ua

DEVELOPING HIGHER EDUCATION STUDENT'S READINESS FOR INNOVATIVE PEDAGOGICAL ACTIVITY

The article examines the theoretical and methodological foundations for developing future educators' readiness for innovative activity as one of the key components of their professional training. Attention is drawn to the relevance of this issue in the context of transformational processes in the field of education, the need to implement innovative approaches to learning, and the increasing demands on the creativity, mobility, and flexibility of future teachers. The essence of the concept of "readiness for innovative activity" is analyzed, and its structural components are outlined (motivational-value, cognitive, operational-activity, and creative-productive), as well as the pedagogical conditions for the effective development of this quality. It is determined that the leading role in the process of forming students' readiness for innovative pedagogical activity is played by personal motivation for self-development, a positive attitude toward innovations, and a willingness to take professional risks and experiment. Special attention is paid to the characteristics of the educational environment, which should foster the development of students' innovative potential, stimulate their creativity, initiative, critical thinking, and ability to generate new ideas and implement them in practice. The author emphasizes the importance of introducing modern pedagogical technologies, problem-based and project-based learning methods, and information and communication tools that enable higher education students to develop the competencies necessary for engaging in innovative pedagogical activity. It is concluded that the development of readiness for innovative pedagogical activity should be systematic and staged, taking into account each student's personal characteristics and the specifics of the pedagogical profession. The materials of the scientific article can be used in the modernization of teacher training programs, particularly in educational curricula of pedagogical specialties, as well as in the development of training courses, seminars, and modules on innovative pedagogy.

Key words: innovative activity, professional training, innovative competence, readiness for innovative pedagogical activity, higher education students, pedagogical creativity, educational environment, future educators.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах сьогодення, коли людство зазнає різноманітних глобальних і локальних викликів, що характеризуються швидкоплинністю і неоднозначністю розвитку подій, освіта набуває особливо важливого значення. Адже суспільство очікує забезпечення високого професіоналізму фахівців відповідно до міжнародних стандартів, а також створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої освіти України, інтегрованої в Європейський простір вищої освіти та досліджень.

Проблема підготовки високопрофесійних педагогів, що мають добре розвинені творчі здібності, здатні до постійного оновлення знань, спроможні створювати і впроваджувати інновації в освітньому процесі в реаліях крихкого, нелінійного і незрозумілого світу, займає чинну роль в сучасній українській системі вищої освіти. Важливо зазначити, що зміст освітньої діяльності в системі освіти дорослих орієнтований на підготовку фахівців «нового типу», які володіють необхідними знаннями, вміннями й компетентностями, готові до змін, здатні переосмислювати власні погляди та адаптуватися до нових вимог у сфері педагогічної та інноваційної діяльності. З огляду на вищезазначене, існує потреба в науковому обґрунтуванні положень щодо формування готовності здобувачів вищої освіти до інноваційної педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній теорії та практиці вищої педагогічної освіти накопичено значний позитивний досвід, що охоплює численні аспекти професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів. Останні десятиліття свідчать про посилену увагу як вітчизняної, так і зарубіжної педагогіки до концептуальних основ підготовки майбутніх педагогів (М. Вашуленко, В. Гриньова, С. Сисоєва), змісту їхньої професійної підготовки (В. Галузинський, О. Пехота, О. Савченко), а також до педагогічної майстерності (Є. Барбіна, І. Зязюн, Н. Кузьміна). Проблемам формування професійної готовності студентів до педагогічної діяльності присвячені праці таких дослідників, як А. Деркач, М. Дяченко, Л. Кандилович. Особливості освітньої інноваційної діяльності відображені в дослід-

женнях науковців, які розглядають такі аспекти: теоретичні основи педагогічної інноватики (І. Бех, Л. Ващенко, І. Гавриш, Л. Даниленко, К. Завалко, О. Ігнатюк, С. Лісова, О. Огієнко); інноваційні педагогічні технології (І. Дичківська, Т. Дем'янюк, О. Дубасенюк, О. Пошетун); та впровадження цих технологій у роботу закладів вищої освіти (А. Алексюк, П. Воловик, Н. Заячківська, О. Пехота, Г. П'ятакова, Г. Селевко, С. Сисоєва). Висвітлені наукові здобутки засвідчують вагомий внесок у вирішення досліджуваної проблеми та складають науково-теоретичну базу нашого дослідження. Однак досі залишається необхідність в обґрунтуванні необхідних та достатніх педагогічних умов щодо формування готовності здобувачів вищої освіти до інноваційної педагогічної діяльності.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та аналізі ефективних педагогічних умов формування готовності здобувачів вищої освіти до інноваційної педагогічної діяльності в процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток інноваційних процесів в освіті є природною закономірністю на сучасному етапі, спричиненою швидким розвитком інформаційних технологій у всіх аспектах життя людини. У Стратегії розвитку інноваційної діяльності на період до 2030 року зазначено, що за результатами проведеного порівняльного аналізу стану інноваційної системи України відносно світових стандартів, на основі міжнародних індексів було виявлено, що Україна має значний освітній та науковий потенціал, здатний генерувати нові ідеї, наукові розробки та патенти. Серед конкурентних переваг України можна виділити наступне:

- за даними Глобального індексу конкурентоспроможності, Україна має велику ємність ринку та високу якість вищої, середньої та професійної освіти;
- за результатами Глобального індексу інновацій основою інноваційної конкурентоспроможності України є людський капітал, тобто знання та навички, якими володіють люди, що дозволяють створювати цінність у світовій економіці. Ефективне використання людського

капіталу є головною конкурентною перевагою України [16].

У нормативних документах зазначається, що головною метою інноваційної діяльності в освіті є покращення якості освітнього процесу через розробку (або вдосконалення) освітніх, навчальних, виховних, психолого-педагогічних та управлінських моделей, а також технологій проведення експериментів чи впровадження проєктів (положення) [17].

Теоретичне узагальнення наукових положень, ознайомлення з результатами досліджень провідних учених та пізнання практичного досвіду педагогічних закладів вищої освіти виявили низку протиріч. Зокрема, між суспільним замовленням на підготовку педагогів, здатних до інноваційної діяльності в освітньому процесі, та недостатньою спрямованістю закладів вищої освіти на вирішення цієї проблеми; утвердженням нової філософії освіти, що має на меті формування особистості з високим рівнем культури, мобільності, творчості, адаптивності до соціально-економічних змін та недостатнім усвідомленням потенціалу освітніх інновацій для досягнення поставленої мети; об'єктивною потребою у підготовці педагогів до застосування інноваційних технологій навчання і недостатньо ефективною її реалізацією на практиці у закладах вищої освіти; між труднощами навчання здобувачів вищої освіти інноваційній діяльності та необхідністю професійно-педагогічної взаємодії для вирішення проблем, пов'язаних із впровадженням інноваційних технологій навчання. Таким чином, на підставі огляду науково-педагогічних та методичних джерел визначено, що питання удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти, формування їх готовності провадити інноваційну діяльність в освітньому процесі закладів освіти є вельми актуальною проблемою і потребує наукового обґрунтування та систематизації.

У філософії діяльність трактується як узагальнене поняття, яке охоплює суспільно-історичні аспекти загальнолюдської практики. Це форма взаємодії між суб'єктом і об'єктом, діалектичний процес, що поєднує суб'єктивне та об'єктивне [18, с. 85]. Водночас діяльність є активною, свідомою взаємодією суб'єкта з об'єктами навколишнього середовища, що спрямована на досягнення визначеної мети та супроводжується перетворенням дійсності [1]. Педагогічна діяльність – це особливий вид професійної діяльності, що полягає в організації освітнього процесу, розвитку особистості учня, формуванні його світогляду, цінностей та соціальної поведінки [8]. У дослідженнях Л. Данилевої педагогічна діяльність розуміється як взаємодія педагога з учнями, що базується на педагогічній меті, педагогічній культурі та професійних вміннях [4, с. 59]. Разом з тим, педагогічна творчість трактують як здатність педагога самостійно створювати нові, оригінальні способи організації освітнього процесу, що сприяють розвитку учнів і вдосконаленню власної професійної діяльності [3]. К. Роджерс підкреслював, що педагогічна творчість

проявляється у здатності вчителя створювати умови для самовираження та самореалізації особистості учня [25].

Варто зазначити, що під передовим педагогічним досвідом науковці розуміють сукупність ефективних педагогічних ідей, методів, технологій, апробованих на практиці й таких, що дали позитивні результати та можуть бути використані іншими педагогами. Як зазначає І. Зязюн, передовий досвід базується на інноваційній діяльності педагога і відзначається високою результативністю в освітньому процесі [6]. Згідно з дослідженням ЮНЕСКО, передовий педагогічний досвід визначається як успішна освітня практика, що може бути адаптована в різних освітніх контекстах [26].

У сучасних довідникових виданнях поняття «готовність» тлумачать як інтегративну характеристику особистості, що включає знання, уміння, ціннісні орієнтири та мотиваційну налаштованість на здійснення певної діяльності [18]. За Р. Гантером, готовність – це психологічний стан індивіда, що свідчить про здатність до успішного виконання завдань у конкретних умовах [24]. Окрім того варто відзначити, що інновація – це нововведення, яке ґрунтується на наукових дослідженнях, спрямоване на оновлення змісту, форм, методів і технологій освітньої діяльності з метою підвищення її ефективності [15, с. 14]. Важливо, що у педагогічних розвідках інноваційну педагогічну діяльність розглядають з двох позицій: з одного боку – як послідовність етапів, що включають формування ідей, набуття нових знань і компетентностей, а також реалізацію інноваційних процесів у сфері освіти; з іншого – як найвищий рівень педагогічної творчості та винахідництва. Обидва підходи відіграють важливу роль у розвитку сучасної освіти. Системний підхід забезпечує можливість ефективного планування, розроблення й упровадження нововведень, сприяючи їх стабільності та успішній реалізації. Натомість творчий підхід відкриває для вчителів простір для вільного мислення, підтримує їхню ініціативу й креативність, що спонукає до пошуку нових ідей і методів, здатних покращити навчальний процес. У поєднанні ці підходи взаємно збагачують одне одного та сприяють подальшому розвитку освітньої галузі й підвищенню якості освіти. Так, Н. Половинчак визначає інноваційну діяльність як системну професійну діяльність педагога, що спрямована на пошук, розробку та впровадження нових освітніх ідей, технологій, моделей навчання, які покращують якість освіти [12]. М. Fullan трактує інноваційну педагогічну діяльність як безперервний процес вдосконалення освітнього середовища через зміну практик, що базується на залученні вчителя, учня та спільноти [23].

Узагальнюючи погляди науковців щодо сутності інноваційної педагогічної діяльності вважаємо за доцільне розуміти *готовність до інноваційної педагогічної діяльності здобувачів вищої освіти як цілісне інтегративне утворення, що поєднує систему професійно значущих якостей, включаючи мотиваційну налашто-*

ваність, інноваційне мислення, гнучкість до змін, здатність до самостійного опанування й застосування сучасних педагогічних технологій, а також рефлексивно-аналітичні вміння, необхідні для ефективного проєктування, впровадження та оцінювання інновацій у педагогічній практиці. У нашому дослідженні структура готовності до інноваційної педагогічної діяльності здобувачів освіти охоплює кілька взаємопов'язаних компонентів, які відображають логіку інноваційного процесу. Зокрема, мотиваційно-ціннісний (внутрішня потреба в самореалізації в інноваційному педагогічному середовищі; позитивне ставлення до змін та інновацій у сфері освіти), когнітивний (знання про сутність, типи та особливості педагогічних інновацій; обізнаність із сучасними освітніми технологіями; розуміння закономірностей та умов інноваційного процесу в освіті), операційно-діяльнісний (уміння впроваджувати новітні методики й технології в освітній процес; володіння інструментами проєктування, реалізації та моніторингу інновацій; здатність до пошуку й адаптації ефективних педагогічних рішень) та творчо-продуктивний компоненти (розвиток креативності, педагогічної уяви, ініціативності; здатність генерувати та реалізовувати власні педагогічні ідеї; прагнення до створення нових ефективних підходів у навчанні).

Задля вивчення ступеня готовності здобувачів вищої освіти до інноваційної педагогічної діяльності в рамках вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка» було проведено анкетування серед 72 здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, студентів другого курсу спеціальності 035 «Філологія» освітньо-професійних програм 035.065.01 «Мова і література (китайська)» та 035.065.02 «Мова і література (японська)». Анкета містила запитання, що дозволили оцінити професійні орієнтири, зацікавленість у впровадженні інновацій, рівень сформованості відповідних компетентностей, а також самооцінку готовності до інноваційної педагогічної діяльності. За результатами опитування встановлено, що переважна більшість студентів (72%) планують працювати у сфері освіти, що свідчить про наявність професійної мотивації. При цьому 69% респондентів (сукупно відповіді «дуже зацікавлений(а)» та «скоріше зацікавлений(а)») виявили інтерес до інноваційної діяльності, що є позитивним показником для подальшого розвитку інноваційної культури майбутніх педагогів. Аналіз вивчення інноваційної тематики в межах дисципліни «Педагогіка» засвідчив, що 86% студентів уже ознайомлювалися з питаннями інновацій, при цьому лише 39% – у повному обсязі. Це свідчить про часткову інтеграцію інноваційного компоненту в освітній процес і водночас вказує на потребу у його поглибленні. Оцінюючи власну готовність до інноваційної педагогічної діяльності, тільки 33% студентів висловили впевненість у своїй підготовленості, тоді як 53% оцінили свою готовність як часткову. Це дозволяє зробити висновок про наявність у здобувачів вищої освіти певної теоретичної та особистісної основи, проте вимагає ціле-

спрямованої роботи з розвитку практичних навичок. Рівень сформованості окремих компетентностей, необхідних для інноваційної педагогічної діяльності, оцінювався студентами за п'ятибальною шкалою. Найвищі середні бали отримали такі компетентності, як творчий підхід (4,2) та критичне мислення (4,0). Найменше оцінили себе студенти у володінні методиками інноваційного навчання (3,2), що свідчить про недостатню практичну підготовку у даній сфері.

Таким чином, результати анкетування засвідчили наявність загальної позитивної динаміки у формуванні готовності до інноваційної педагогічної діяльності здобувачів вищої освіти та продемонстрували необхідність приділенню особливої уваги практичній складовій підготовки, зокрема вивченню та застосуванню сучасних інноваційних педагогічних технологій, цифрових засобів навчання й методик реалізації інновацій в освітньому процесі. Відтак ефективна підготовка майбутнього вчителя до інновацій вимагає створення спеціально організованого освітнього середовища, яке сприяє розвитку інноваційного потенціалу особистості, тобто спеціально створених впливів і обставин, що забезпечать ефективність формування готовності до інноваційної педагогічної здобувачів вищої освіти.

Варто зазначити, що в українському науковому дискурсі доволі широко обґрунтовано різноманітні педагогічні умови, що забезпечують інноваційний розвиток здобувачів вищої освіти. На увагу заслуговує наукова думка Н. Бібік про те, що педагогічні умови повинні враховувати індивідуальні освітні траєкторії студентів, орієнтуватися на активне залучення до проєктної, дослідницької та творчої діяльності [2]. Водночас сучасна дослідниця О. Пометун наголошує на важливості створення середовища, яке заохочує педагогічну ініціативу та критичне мислення. Педагогічні умови, на її думку, повинні включати інноваційні методики навчання, роботу в командах та інтеграцію ІКТ [13]. Л. Крамушченко виділяє такі педагогічні умови, як варіативність змісту освіти, практика педагогічних експериментів, наявність наставництва з боку інноваційно орієнтованих викладачів [7].

На особливу увагу заслуговують наукові положення зарубіжних науковців щодо висвітлення означеної проблеми. Так, Kenneth Zeichner (США) підкреслює, що ключовими педагогічними умовами є рефлексивне мислення, здатність до педагогічного дослідження, а також включення студентів у реальні освітні практики, орієнтовані на соціальні зміни [19]. John Dewey (США, класик) вважав, що умови для інновацій полягають у створенні дослідницького й досвідного освітнього середовища, де учень і вчитель є співавторами процесу навчання [20, с. 47]. Linda Darling-Hammond (США) акцентує на важливості створення умов для сталого професійного розвитку через мережеву взаємодію, підтримку колегіальності, рефлексії та співпраці з метою інноваційного вдосконалення освітнього процесу [19]. Michael Fullan (Канада) розглядає педагогічні умови через призму «інноваційного

лідерства» в освіті – створення умов, за яких педагог сам стає агентом змін, а система його у цьому підтримує (через підготовку, зворотний зв'язок, спільноти практики) [22, с. 239].

Узагальнюючи сказане, можна висловити переконання, що науковці розглядають педагогічні умови як освітнє середовище, сприятливе для експериментування, рефлексії та новаторства; професійну підтримку, з боку викладачів, менторів і спільнот; мотиваційний простір, який заохочує до самореалізації в інноваційній діяльності; інтеграцію практики, де студент має змогу застосовувати нові знання в реальних умовах; ціннісно-особистісний підхід, де розвиток інноваційної готовності є частиною формування педагогічної ідентичності. Таким чином, у руслі вищезазначеного було окреслено педагогічні умови, що сприятимуть ефективному формуванню у здобувачів вищої освіти готовності до інноваційної педагогічної діяльності:

- *забезпечення інноваційно-орієнтованого освітнього середовища.* Застосування цієї педагогічної умови має на меті створення навчального простору, що стимулює креативність, експериментування, ініціативність та відкритість до змін; застосування нові знання в освітньому процесі сучасних цифрових технологій, інтерактивних методів та інноваційних форм організації навчання;

- *інтеграція змісту інноваційної діяльності у фахову та психолого-педагогічну підготовку.* Передбачає цілеспрямоване включення тематики педагогічних інновацій у зміст освітніх дисциплін; формування цілісного уявлення про сучасні підходи до викладання, навчання та виховання, орієнтовані на інноваційні зміни;

- *організація практико-орієнтованої діяльності студентів.* Метою означеної педагогічної умови є залучення здобувачів вищої освіти до інноваційних проєктів, педагогічного моделювання, стажування, навчальної та виробничої практики з елементами впровадження новітніх технологій і методик у реальному освітньому середовищі;

- *розвиток рефлексивної та аналітичної діяльності майбутніх педагогів.* Головним завданням цієї педагогічної умови є створення умов для осмислення власного педагогічного досвіду, аналізу ефективності застосованих інноваційних рішень, впровадження рефлексивних технологій в освітній процес (портфоліо, педагогічні щоденники, кейс-аналізи тощо);

- *формування суб'єктної позиції здобувачів вищої освіти у процесі професійного становлення.* Ця педагогічна умова передбачає підтримку самостійності, ініціативності та відповідальності студентів у процесі опанування педагогічної діяльності, розвиток внутрішньої мотивації до професійного саморозвитку та інноваційної активності.

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що готовність до інноваційної педагогічної діяльності є ключовим показником професійної компетентності сучасного

педагога й визначає його здатність до оновлення освітнього процесу відповідно до викликів часу. Готовність до інноваційної педагогічної діяльності здобувачів вищої освіти визначено як цілісне інтегративне утворення, що поєднує систему професійно значущих якостей, включаючи мотиваційну налаштованість, інноваційне мислення, гнучкість до змін, здатність до самостійного опанування й застосування сучасних педагогічних технологій, а також рефлексивно-аналітичні вміння, необхідні для ефективного проєктування, впровадження та оцінювання інновацій у педагогічній практиці. Результати анкетування виявили загальну позитивну тенденцію у формуванні інноваційної готовності майбутніх педагогів і водночас підкреслили важливість посиленої уваги до практичного аспекту підготовки. У процесі дослідження було визначено низку педагогічних умов, що сприятимуть ефективному формуванню готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності. Зокрема, це: забезпечення інноваційно-орієнтованого освітнього середовища, інтеграція змісту інноваційної діяльності у фахову та психолого-педагогічну підготовку, організація практико-орієнтованої діяльності студентів, розвиток рефлексивної та аналітичної діяльності майбутніх педагогів, формування суб'єктної позиції здобувачів вищої освіти у процесі професійного становлення. Комплексне забезпечення означених педагогічних умов створює сприятливе середовище для підготовки майбутніх педагогів як активних учасників освітніх трансформацій.

Подальші дослідження доцільно зосередити на емпіричній перевірці ефективності впровадження запропонованих педагогічних умов, а також на розробці авторських моделей інноваційної підготовки здобувачів вищої освіти у контексті цифрової трансформації освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П. Філософія освіти в структурі сучасного наукового знання. *Філософія освіти*. 2019. № 1. С. 7–12.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування в освітній практиці. *Педагогіка і психологія*. 2015. № 1. С. 5–11.
3. Бібік Н. М. Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості. *Педагогіка і психологія*. 2021. № 3. С. 33–39.
4. Данилева Л. І. Педагогічна діяльність у вимірах сучасних змін. *Освітній простір України*. 2020. № 2. С. 56–62.
5. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії. Чернівці : Рута, 2008. 272 с.
6. Зязюн І. А., Пономарьов О. І., Сущенко Т. І. Педагогічна майстерність: навч. посіб. Київ : Вища школа, 2004. 285 с.
7. Крамушченко Л. О. Педагогічні умови формування інноваційної компетентності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки. *Педагогічні науки*. 2018. № 75. С. 87–91.
8. Кузьменко В. І. Професійна педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 312 с.
9. Луцько С. Готовність майбутніх учителів до професійної діяльності: структура, критерії, рівні. *Молодь і ринок*. 2022. № 6. С. 58–63.

10. Остапчук Л. М. Інноваційна діяльність у закладах вищої освіти: виклики сьогодення. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2020. Вип. 2(12). С. 123–129.
11. Отич О. М. Формування інноваційної інфраструктури закладу вищої освіти як педагогічна проблема. *Імідж сучасного педагога*. 2023. Вип. 1(208). С. 11–15. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1\(208\)-11-15](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1(208)-11-15)
12. Половинчак Н. Г. Інноваційна діяльність у професійній підготовці вчителя. Львів, 2021. 164 с.
13. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
14. Савицька В. В., Боднарук І. І. Забезпечення інноваційного педагогічного процесу в закладах вищої освіти (ЗВО): вимога часу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород: Говерла, 2022. Вип. 1(50). С. 256–259. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.256-259>
15. Семченко В. І. Інноваційна педагогіка: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 140 с.
16. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-2023-p#Text>
17. Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти: Наказ МОН України від 12.05.2023 № 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#n16>
18. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
19. Darling-Hammond L. The Right to Learn: A Blueprint for Creating Schools that Work. San Francisco: Jossey-Bass, 1997. 400 p.
20. Dewey J. Experience and Education. New York: Touchstone, 1997. 96 p.
21. Fullan M. Leading in a Culture of Change. San Francisco: Jossey-Bass, 2001. 208 p.
22. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. 5th ed. New York: Teachers College Press, 2016. 384 p.
23. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. New York: Teachers College Press, 2007. 339 p.
24. Hunter R. Readiness and Learning. *Journal of Educational Psychology*. 2015. Vol. 107(4). P. 987–994.
25. Rogers C. R. Freedom to Learn. Columbus: Charles E. Merrill Publishing Co., 1969. 370 p.
26. UNESCO. Innovative Pedagogies: Learning from Experiences. UNESCO Institute for Lifelong Learning. Hamburg: UIL, 2017. 84 p.

REFERENCES

1. Andrushchenko, V. P. (2019). *Filosofia osvity v strukturі suchasnoho naukovoho znannia* [Philosophy of education in the structure of modern scientific knowledge]. *Filosofia osvity*. (1). S. 7–12. [in Ukrainian]
2. Bibik, N. M. (2015). *Kompetentnisnyi pidkhid: refleksyivnyi analiz zastosuvannia v osvitnii praktytsi* [Competency-based approach: A reflective analysis of its application in educational practice]. *Pedahohika i psykholohiia*. (1). S. 5–11. [in Ukrainian]
3. Bibik, N. M. (2021). *Teoretyko-metodolohichni zasady pedahohichnoi tvorchosti* [Theoretical and methodological foundations of pedagogical creativity]. *Pedahohika i psykholohiia*. (3). S. 33–39. [in Ukrainian]
4. Danyleva, L. I. (2020). *Pedahohichna diialnist u vymirakh suchasnykh zmin* [Pedagogical activity in the context of modern changes]. *Osvitnii prostir Ukrainy*. (2). S. 56–62. [in Ukrainian]
5. Ziaziun, I. A., Ponomarev, O. I., & Sushchenko, T. I. (2004). *Pedahohichna maisternist: Navch. posib*.

- [Pedagogical mastery: Textbook]. Kyiv: Vyscha shkola. [in Ukrainian]
6. Ziaziun, I. A. (2008). *Filosofia pedahohichnoi dii* [Philosophy of pedagogical action]. Chernivtsi: Ruta. 272 p. [in Ukrainian]
7. Kramushchenko, L. O. (2018). *Pedahohichni umovy formuvannia innovatsiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv u protsesi fakhovoi pidhotovky* [Pedagogical conditions for forming innovative competence of future teachers in the process of professional training]. *Pedahohichni nauky*. (75). S. 87–91. [in Ukrainian]
8. Kuzmenko, V. I. (2010). *Profesijna pedahohika: Navch. posib*. [Professional pedagogy: Textbook]. Kyiv: Akademvydav. [in Ukrainian]
9. Lutsko, S. (2022). *Hotovnist maibutnikh uchyteliv do profesiinoi diialnosti: Struktura, kryterii, rivni* [Future teachers' readiness for professional activity: Structure, criteria, levels]. *Molod i rynok*. (6). S. 58–63. [in Ukrainian]
10. Ostapchuk, L. M. (2020). *Innovatsiina diialnist u zakladykh vyshchoi osvity: Vyklyky sohodennia* [Innovation activity in higher education institutions: Challenges of today]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu. Seria: Pedahohika ta psykholohiia*. 2(12). S. 123–129. [in Ukrainian]
11. Otych, O. M. (2023). *Formuvannia innovatsiinoi infrastruktury zakladu vyshchoi osvity yak pedahohichna problema* [Formation of innovation infrastructure in higher education institutions as a pedagogical issue]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 1(208). S. 11–15. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1\(208\)-11-15](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1(208)-11-15) [in Ukrainian]
12. Polovynchuk, N. H. (2021). *Innovatsiina diialnist u profesiinii pidhotovtsi vchytelia* [Innovation activity in teacher training]. Lviv: 164 p. [in Ukrainian]
13. Pomietun, O. I., & Pyrozhenko, L. V. (2004). *Suchasnyi urok: Interaktyvni tekhnolohii navchannia* [The modern lesson: Interactive learning technologies]. Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian]
14. Savytska, V. V., & Bodnaruk, I. I. (2022). *Zabezpechennia innovatsiinoho pedahohichnoho protsesu v ZVO: Vymoha chasu* [Ensuring an innovative pedagogical process in higher education: A requirement of the time]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seria: Pedahohika. Sotsialna robota*. 1(50). S. 256–259. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.256-259>. [in Ukrainian]
15. Semchenko, V. I. (2020). *Innovatsiina pedahohika: Navch. posib*. [Innovative pedagogy: Textbook]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 140 p.
16. *Stratehiia rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku* [Strategy for the development of innovation activity until 2030]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-2023-p#Text>. [in Ukrainian]
17. *Zakon Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok zdiisnennia innovatsiinoi diialnosti u sferi osvity» vid 12.05.2023 № 552*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#n16>. [in Ukrainian]
18. *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk / Hol. red. V. I. Shynkaruk*. (2002). Kyiv: Abrys. [in Ukrainian]
19. Darling-Hammond, L. (1997). *The right to learn: A blueprint for creating schools that work*. San Francisco, CA: Jossey-Bass. [in English]
20. Dewey, J. (1997). *Experience and education*. New York, NY: Touchstone. [in English]
21. Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. San Francisco, CA: Jossey-Bass. [in English]
22. Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). New York, NY: Teachers College Press. [in English]

23. Fullan, M. (2016). The new meaning of educational change (5th ed.). New York, NY: Teachers College Press. [in English]

24. Hunter, R. (2015). Readiness and learning. Journal of Educational Psychology. 107(4). P. 987–994. URL: <https://doi.org/10.1037/edu0000032>. [in English]

25. Rogers, C. R. (1969). Freedom to learn. Columbus, OH: Charles E. Merrill Publishing Co. [in English]

26. UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2017). Innovative pedagogies : Learning from experiences. Hamburg : UNESCO. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245744>. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

МИХАЛЮК Алла – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: формування готовності здобувачів вищої освіти до інноваційної педагогічної діяльності.

МИХАЛЮК Ілона – кандидат біологічних наук, доцент, старший викладач кафедри біології, екології та

методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії.

Наукові інтереси: формування готовності здобувачів вищої освіти до інноваційної педагогічної діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

MYKHALIUK Alla – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Educology and Psychological-Pedagogical Sciences Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Scientific interests: developing higher education student's readiness for innovative pedagogical activity.

MYKHALIUK Iлона – PhD in Biology, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Biology, Ecology, and Teaching Methods of the Kremenets Regional Humanitarian-Pedagogical Academy.

Scientific interests: developing higher education student's readiness for innovative pedagogical activity.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 20.05.2025 р.

УДК 378.811(111).004

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-207-212

МОЛОДЦОВА Валерія –

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри англійської мови в морській інженерії

Національного університету «Одеська Морська Академія»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1483-4392>

e-mail: vmolodtsova14@gmail.com

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПАРТНЕР У РОЛЬОВІЙ ГРІ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У даному дослідженні розглядається використання рольових ігор на основі штучного інтелекту (ШІ) у викладанні морської англійської мови для курсантів другого курсу інженерного факультету Національного університету «Одеська морська академія». Дослідження мало ціллю знайти засоби подолання обмежень традиційного рольового моделювання. Однією з поширених проблем є недостатній рівень володіння англійською мовою у партнера по рольовій грі, що може призводити до нереалістичних результатів рольових ігор і знижувати їхню освітню цінність.

Протягом п'яти тижнів участь у дослідженні взяли 24 курсанти. Метою було оцінити рівень залучення, емоційну реакцію та розвиток мовленнєвих навичок курсантів через імітацію професійних ситуацій морського спілкування за допомогою ШІ. Зворотний зв'язок збирався за допомогою анкетування, напівструктурованих інтерв'ю та спостереження на заняттях, а дані аналізувалися тематичним аналізом із використанням якісних методів.

Результати показали позитивний вплив ШІ на мовленнєву впевненість, емоційну стійкість та розвиток комунікативної компетентності. 78% студентів повідомили про менший страх спілкування англійською, а 71% відзначили зниження тривожності під час взаємодії із ШІ порівняно зі спілкуванням з іншим учасником. Студенти високо оцінили негайний і м'який зворотний зв'язок від ШІ, можливість відпрацювання навичок та індивідуалізовані виправлення, особливо у вживанні технічної морської лексики та стандартних фраз морського спілкування (SMCP). Безпечне навчальне середовище під час занять із ШІ дозволяло курсантам відпрацьовувати критично важливі сценарії реального спілкування, такі, як надзвичайні ситуації, інспекції портів органів та обговорення управління екіпажем, без страху осуду з боку однолітків або інструктора.

Однак, 45% студентів надав перевагу поєднанню ШІ з рольовими іграми за участю людей, наголошуючи на незамінній цінності реального людського спілкування. 30% учасників звернули увагу на технічні недоліки, такі, як неправильне розпізнавання акцентів або надто загальні відповіді від ШІ. За результатами спостережень, взаємодія з ШІ сприяла довшим мовленнєвим висловлюванням, активному використанню лексики, більшій мовленнєвій свободі та готовності ризикувати у висловлюваннях через зниження стресу.

Дослідження наголошує, що рольові ігри з ШІ є малостресовим, мотивуючим, та ефективним інструментом розвитку комунікативної компетентності у спеціалізованій англійській мові, зокрема в морській англійській. Водночас підкреслюється важливість поєднання використання ШІ з живим людським спілкуванням і доцільність подальших досліджень довгострокового впливу на мовну компетентність студентів, а також удосконалення здатності ШІ враховувати культурні особливості, емоційний інтелект і невербальні комунікаційні сигнали, що є критично важливими для реальних морських операцій.

Ключові слова: морська англійська мова, рольові ігри за участю ШІ, комунікативна компетентність, стандартні фрази морського спілкування (SMCP), зниження тривожності у спілкуванні, критично важливі комунікативні ситуації.